

گوناح له ئیسلامدا
ئاماده کردنی: شاهۆ ب

له فەرهنگی نه ته وه کانی دنیادا، "گوناح" به کۆمه لێ رهوتار و کرده وه ده گوتری که له گه ل
ئه رزشه کانی ئاکاری (ئه خلاقی) تاکه کهس و کۆمه لگای ئینسانی دژایه تی هه بیته. به لام له کتیبی
قورئان دا دیارده ی گوناح له گه ل ئیراده ی خودا و ویستی پیغه مبه ر پیوه ندی هه یه و پیروه ی
کردن له یاساکانی خودا و پیغه مبه ر له پیک هیانی گوناح دا زیاتر ده وری هه یه هه تا دیارده
ئه خلاقیه کان. بو سه لماندن زیاتری ئه و به لگه یه و پاراو کردنی وتاره که پیویسته بگه ریین بو
بنه رته ی ئه و دیارده یه له روانگه ی فەرهنگ، ئه ده ب، ئاکار و بیروکه ی ئینسانی دا.

له ئیسلام و قورئان، "گوناح" له گه ل وشه ی "اثم" به کار هیئراوه و زیاتر رهنگ و روویه که ی
مه زه به ی هه یه و هوکاری سه ره کی پیک هاتنه که شی لادان له ده ستوو و یاساکانی خودایه.
دژایه تی و ره خنه گرتن له خودا خاوه نی په ریژیکی یه کجار گه وره یه که به و که سانه ده گوتری که
دان به بوونی خودا ناهین، هه ر وه ها ئه و که سانه ی که شه ریکی بو خوادا داده نین و ئه و
که سانه ی که له به ریوه بردنی فەرزیاتی ئیسلام دا که م و کوری و هه له یان هه یه. له کتیبی
قورئان، کۆمه لێ وشه هه ن که له ریزی "اثم" داده ندرین، وه ک "معاصی"، "فواحش"، "سیآت"،
ذنوب"، "منهیات"، "منکرات". به لام هیچ کام له و وشانه نه له لایه ن ئیسلامه وه تاریف کراون و نه
سه باره ت به جیاوازی نیوان وان قسه یه ک گوتراوه.

ئیسلام ناسان و موفه سرینی قورئان به پیی ئایه ی 32 سوره ی "النجم"، گوناح به دوو به ش دابه ش
ده که ن. "گناهة الکبیره" و "گناهة الصغیره". له ئایه ی 32 سوره ی "النجم" و هه ر وه ها له ئایه ی 22
سوره ی "النساء" "گوناحه گه وره کان" به ئاویتته ی "کبارالاثم" و له به رامبه ری وی "لمم" هاتوو
که موفه سرینی ئیسلامی به گوناحی چکۆله (گناهة الصغیره) مانای ده که نه وه. به لام قورئان
هیچیک له و دوو گوناحه ی نه تاریف کردوو و نه له چوارچیوه یه کی تایبه تی هاویشتون. له
ئایه ی 32 سوره ی "النجم" دا ئاوا نووسراوه که: "... ئه وانیه که له گوناحی گه وره و کاره کانی
شه رمه ینه ر دووری ده که ن و ته نیا گوناحیکی چکۆله ده که ن. (خودا) لئ بوردی و به خشیشیکی
زۆری هه یه."

گوناحه چکۆله کان "گناهة صغیره" له سروشتی مروقه وه سه رچاوه ده کرن، که ئیسلام ناسان ئاوا
ناویان ده به ن که بریتین له: درۆ کردن، فریو دان، قه لسی، هه وه س و هتد. ئه گه ر ئینسان له
گوناحه گه وره کان (گناهة کبیره) دووری بکات و هیندئ کاری چاک بکه ن، ئه وه خودا گوناحه
چکۆله کان به ئسانی ده به خشیت.

سه باره ت به کوناحه گه وره کانیش "گناهة کبیره" له نیوان خاوه ن رایانی ئیسلامی جیاوازی بیر و
بوچووون هه یه. به لام به شیوه یه کی کشتی گوناحه گه وره کان له ئیسلام دا به هه وت دانه دابه ش
ده کرین که بریتین له: شه ریک دانان بو خودا، کوشتن (قه تل)، تۆمه ت لیدانی زیناح له که سیکی تر،
لادان له فەرمانه کانی باب و دایک، سوود خواردن (ربا)، فریو دانی سه غیره کان و نه چووون بو شه ر)

شهر له گه ل کافره کان). هیښدئ خاوه ن رای تر چهن گوناحی تریش بهو لیسته یه زیاد ده که ن وهک: دزی، نه چوون بو نوپزی ههینی (جومعه)، روژو نه گرتن له مانگی ره مه زان، قومار کردن، شهراب خوار دنه وه، به درو شاهیدی دان، ناهومید بوون له رحمه تی خودا و جادوو کردن

له شه ریه تی ئیسلام دا گه وره ترین گوناح "شرك" ه، یانی شه ریک دانان بو خودا. ههر بو یه له ئایه ی 32 سوره ی "النجم" دا که "الله" به نیوی "واسع المغفره" یانی "به خشینه ری گه وره" هاتووه، یانی هه موو گوناحی ده کرئ ببه خشریت له لایهن خودا وه، مه گهر گوناحی شه ریک دانان بو خودا که به ه یچ شیوه یه ک نابه خشین دریت.

فهلسه فه ی دانانی گوناح له ئیسلام دا ده گه ریته وه بو ره وان ناسی مه حه ممه د و مه به ستی وی له دانانی گوناح ته نیا که سایه تی به خشین به خو ی بووه نه ک ریژدانان بو خودا (الله). له قورئان دا له زور جیگا "الله"

و "پیغه مبه ر" له لای یه ک داندراون و له زور ئایه ت دا "اطعیو الله و اطعیو الرسول"، به مانای "له خودا و پیغه مبه ر تاعه ت بکه ن" ده بین دریت. وهک ئه و ئایه تانه : ئایه ی 133 سوره ی آل عمران، ئایه ی 59، 66، 69، 80 سوره ی النساء، ئایه ی 20، 33 و 46 سوره ی انفال، ئایه ی 95 سوره ی المائده و ئایه ی 21 سوره ی تغابن. زور ئایه تیش هه ن که الله واته خودا، مه حه ممه د به نیوی پیغه مبه ری خو ی ناو ده با و خو ی و مه حه ممه دیش له یه ک ره دیف داده نی. وهک: ئایه ی 29 سوره ی توبه، ئایه ی 47، 48، 50، 51، 52، 62 سوره ی نور.

مه حه ممه د له گه ل ئه وه ی که خودای گه وره نیشان ده دا و خو شی هه میشه له قه راغ خودا داده نا و دواتر داوای له موسلمانان ده کرد که شه ریه تی ئیسلامی به رچاو گرن، ته نیا بو ئه وه ی بوو که بتوانی به سه ر عه ره به کانی عه ره بستان سه یته ره ی هه بیی و له سه ر ته ختی پاشایه تی دانیشیت. ههر بو یه له هه موو ئایه کانی قورئان دا مه حه ممه د یان خو ی داخاته پیستی "الله" وه یان "الله" دینیته جل و به رگی خو یه وه. به زمانیکی تر خودا و پیغه مبه ر هه میشه له گه ل یه ک داندراون و له گه ل یه ک مانا په یدا ده که ن. مه حه ممه د به پیکه یانی ترس و وه حشه ت له نیو خه لک دا، کاریکی کرد که نه ک خه لکیکی زور دوا ی چه ندین سه ده له شه ریه تی وی په یه وه ی ده که ن، به لکو له به ر خاتری موباره کی سه دان و هه زاران که سی تریشیان بو کردوو به قوربان ی. یه کی له و خالانه ی که له شه ریه تی ئیسلام دا باسی زور له سه ر کراوه و زور بیر و بروای جیاواز له یه ک هه ن، بابه تی پاک بوونی پیغه مبه رانه له و ئایینه دا. زور حه دیس هه ن و زور موسلمانیش له سه ر ئه و باوه رهن که پیغه مبه ران هه رگیز توشی کرده وه ی ناحه ز و گوناح نابن. هیښدئ

موسلمانى به نيو پيشكهوتوو دهلئين كه نا پيغهمبهرانيش گوناح دهكهن بهلام گوناحهكانيان گوناحى چكولهيه واته "گناة الصغيرة".

كاتى كه ئايهتهكانى قورئان دهخوينيهوه لهگهلا كومهلئى ئايه رووبهروو دهبيت كه باس له پيغهمبهران و گوناحه گهورهكانى وان دهكهن. وهك ئايهه 33 سورهى "بقره" كه باسى گوناحى گورهى ئادهم وهك يهكهم پيغهمبهر و وهك يهكهم نوينهري خودا له سهر ئهرز دهكات. يان له ئايهه 47 سورهى "هود"، "نوح"ى پيغهمبهر لهبهر الله دهپاريتتهوه و داوى لئى دهكات كه گوناحهكانى ببهخشيت. حهزرتى "ئيبراهيم"يش ههر بهو شيويهه له ئايهتهكانى 80 تا 82 سورهى "شعراء" دا روو له خودا دهكات و دهلئى كه: "... خودايا! هيوادارم كه له روژى قيامت گوناحهكانم ببهخشى." له لايهكىتر ههر وهك گوتمان درؤ كردن يهكئى له گوناحه گهورهكانه كه ئيبراهيم كاتى شكاندنى بوتهكان دهىكات و دهلئى من ئهو بوتانهم نهشكاندوون، له حالئدا كه ئهو شكاندبوونى. ئهو درؤيه ئهمرو له نيو موسلماناندا به درؤى مهسلههتهتى مهشهور بووه. سهيرتر له ههمو گوناحهكان كه پيغهمبهران كردوويانن گوناحيكه كه "موسا" كردوويهتى. به پيئى ئايهه 15 سورهى "القصص" باس له كوشتنى كهسى دهكات به دهستى موسا و دواتر چؤنيهتى ئهو قهتله دهگيريتتهوه كه شهيتان "موسا"ى فريو داوه تا ئهو كهسه بكوژيت. له دريژهه ئهو چيروكهدا "موسا" دهس دهكات به پارانهوه كه بهشكم خودا ببهخشيت.

كتيبي قورئان زياتر له ههمو پيغهمبهرئى باس له گوناحهكانى مههممهدهكات. ئاياتيكي زؤر ههن كه پارانهوهه مههممهديان تئىدا نووسراوه و سهيره كهسى كه گوناحى نهكردبيت بو دهبي هيئده بترسييت و

ههر داواى بهخشين و لئىبوردووى بكات؟ له ئايهه 55 سورهى "غافر" دا هاتووه كه: "ئهى پيغهمبهرى ئيمه، سهبر بكه كه بهلئىنى خودا حهقه و داواى بهخششى گوناحى خوئ بكه و له عيبادهتى خودا له بهياني تا شهو بهردهوام به."

له ئايهه 19 سورهى "مههممهده" ئامازه به گوناحكار بوونى پيغهمبهر دهكات و دهلئى: "بزانه كه غهبرى ئهو خودايه، خودايهكىتر نيبهه و داواى بهخشينى گوناحهكانى خوئ و پياوان و ژنانى ئيماندار بكه." خودا

ئهگهر بزاني مههممهده گوناحى نهكردوه ئيتر بو داواى لئى دهكا بپاريتتهوه؟ بهلام سهيرترين ئايه له قورئاندا ئايهه 20 سورهى "فتح"ه كه خودا روو له مههممهدهكات و پيئى دهلئى: "... تا گوناحى رابردوو و داهاتووت ببهخشم."

سهبارته بهو ئايهته چهن پرسيار ديئنه پيش. يهكهم: واى دانيين كتيبي قورئان له لايهن خوداوه ناردراوته سهر ئهرز و ئهو شتهى له قورئاندا نووسراوه ههمو وتهى خودايه. خودا كه ئيسلام به دينى بهرابهري و مساوات دادهنى بو ههر ئهو ئيمتيازه دهدا به مههممهده و ناىدا به كهسيكىتر يان به كهسيكىتر نالئى كه گوناحهكانى داهاتووت بهخشاون؟ له ئايهتهدا بهلئىنى دهدا به مههممهده كه له ههمو گوناحهكانى دهگوزهرئى بگره ئهو گوناحانهى كه قهراوه له داهاتووشدا

بیان کات، یانی نازادی دهدات به پیغهمبهر بو ههر کارئ که بیههوی و ئیراده بکات. دووههم: ئایا ئه و کتییبه نووسراوهی خودی مههممه نیه که ئاوا نازادی دهدا به خوئی بو ههر کاریکی که بیههوی و ههر پلانیکئی که هه بییت؟ ئه گهر خودای خاوه ن ئه و هه موو دهسه لات و میهره بانیه چون ده توانی ئاوا ئاوساری نازادی بی شهرت و مه رج بدات به مه هممه د. پرساری سیهم: سه باره ت به شیوهی تهفسیر کردنی ئه و ئایه ته یه که هیئدی موفه سیر ده لئین مه به ست له و ئایه ته گوناحی پیغهمبهر نیه به لکو گوناحی ئه و ئیمام و جیگرانه یه که له دوا ی وی ده بن به به ریوه به ری یاسا و شه ریعه تی ئیسلام. (1)

ئه گهر له روانگهی ره وان ناسیه وه بروانینه مه سه له که ده بینین که ئه وه خودا نییه داوا له مه هممه د ده کات وه پاریت، به لکو ئه وه ویژدانه ی ئه و پیغهمبهر یه که هه میشه له عه زاب دابوو به هوی ئه و کوشترانه ی ده ی کردن و ئه و که سانه ی که بی گوناحانه ده ی دان به هاوریکانی تا سه ر و ده ست و لاقیان لی بکه نه وه. با دوو نمونه باس بکه یین له و کوشتنه نائینسانیه ی پیغهمبهر که ده توانن هه میشه وه ک عه زاب ده ری ویژدانی مه هممه د چاویان لی بکریت. "عصما بنت مروان" ژنیکی شاعیر بوو که به دژی مه هممه د شیعی ده گوت و مه هممه دیش له ده ستی هاواری کرد که که س نییه من له ده ست ئه و ژنه رزگار بکات. دوا ی ماوه یه ک "امیر بن ادی" ئه و ژنه ی له کاتی خه ودا و کاتی که منداله ساوا یه که ی له باوه شی دابوو به شیوه یه که ی زور وه حشیانه کوشت. کاتی مه هممه د هه والی ئه و قه تله ی بیست، گوتی به "امیر بن ادی" که : تو به و کاره ت خزمه تت به الله و پیغهمبهر ی الله کرد.

نمونه یه که ی تر ناردنی "محیصه بن مسعود" له لایه ن پیغهمبهر وه بو کوشتنی گه وره کانی یه هوده، که "ابن سنینه" یه کئ له بازه رگانه کانی که لیمی له بهر چاوی مه هممه د سه ری له له شی جیا کرده وه. (2)

لیره دا با پرساری له خو مان بپرسین، ئه ویش ئه وه یه که بوچی ئه وه نده له قورئان و حه دیس دا باس له پارانه وه ی پیغهمبهران ده کریت؟ ئه گهر پیغهمبهران مه عسومن و قه ت توشی گوناح نابن ئه وه پارانه وه ی ناوی، ئه گه ریش پیغهمبهران توشی گوناح ده بن ئه وه هیچ جیاوازییه ک له نیوان پیغهمبهران و خه لکی ئاسای دا نییه. له لایه کی تره وه ئه وه ی که مه هممه د دا یمه هه ر ده ستی پارانه وه ی به ره و ئاسمان به رز بووه که خودا بی به خشی و واش دانیین که خودا هه یه و ئاگاداری هه مو کرده وه یه که ی مه هممه د بووه و زانیویه تی و دیویه تی که مه هممه د گوناح کاره و خه تابار، بو یه ده پاریته وه، که واوو پبویست ناکا هیئده باسی پاکی و خاوینی پیغهمبهر بکه یین.

قورئان له و ئایه تانه دا باسی گوناحی کردووه: ئایه ی 2,283,286 سوره ی "بقره"، ئایه ی 120 سوره ی "انعام"، ئایه کانی 31,48,107,11,112 سوره ی "نساء"، ئایه ی 100 "اعراف"، ئایه ی 42 سوره ی "ابراهیم"، ئایه ی 2 سوره ی "محمد"، ئایه ی 32 سوره ی "النجم"، ئایه ی 37 سوره ی "حاقه". له هیچ کام له و ئایه تانه دا باس له ماهیه تی گوناح و چوئیه تی و که یفیه تی گوناح نه کراوه.

ئەوھى كە لە رووى ئايەتەكانى قورئانەوھ سەبارەت بە گوناح دەتوانىن بىلەين، ئەوھىيە كە گوناح يانى لادان لە ياسا و شەرىعەتى خوداوەندى و

پيغەمبەرايەتى. ھەر وەك باس كرا لە قورئاندا و لە لايەن خوداوە نە گوناح تارىف كراوە و نە ئامازەش كراوە بە سەرچاوەكانى گوناح. ئەگەر ھەول بەھيەن كە سەرچاوەكانى گوناح وەبىنين لە روانگەى ئىسلامەوھ، دەگەين بە كۆمەلئ ئايەتى قورئانى كە دەتوانن بە كەلكى وەلامى پرسىيارەكەى ئيمە بىن. لە ئايەى 59 سورەى "انعام" دا ھاتووھ كە: "ھىچ تەر و وشكى نىيە كە قورئان باسى لئ نەكردبىت. بەلام دەبىنين كە باس لە گوناح نەكراوە.

ئەوھى راستىيە كە گوناح لە قورئاندا بە شىوھىيەكى راستەوخو پەيوەندى ھەيە لەگەل خودا، نەك ئەوھى كە بە پيوھەرى ئاكارى يان جەزايى يان سياسى يان كۆمەلايەتى بتواندرىت بپيودرين، ھەر بۆيە ھەر كات لە قورئاندا باسى گوناح دەكرىت ھىندئ وشە و ئاويتە وەك "ئەوھى ئىجازە دراوە" يان "ئەو ئىشانەى كە حەرام كراون" دەنووسرين. گوناح لە ئىسلامدا بە كەيفى خودا و پيغەمبەرە. خودا ھەر دەلئ كە لە گوناحە گەورەكان دوورى بكەن يان دەلئ ئيوھ لە

گوناحكارەكانن. لە ئايەى 31 سورەى "نساء" دا لە بارەى گوناحدا دەنووسئ كە: ئەگەر ئيوھ لەو گوناحە گەورانەى كە حەرام كراون، دوورى بكەن.... " يان لە ئايەى 107 سورەى "نساء" ديسان دەلئ: "(اللہ) گوناحكارانى خوئ ناويت. "ئايەى 17 سورەى "يونس" نووسراوە كە: "ھىچ كەس گوناحكارتر لەو كەسە نىيە كە درؤ بە زمان خواوە ھەل بەستىت و يان ئايەكانى وى

رەت كاتەوھ (تەكزىب بكات) ... " وەك دەبىنين كە خودا گوناح مانا ناكاتەوھ و ئاشكرا نىيە كە مەبەست لە گوناح چىيە؟ ھەر چى كە اللە بە چاكى بزانيت ئەوھ جوانە و ھەر چيش كە بە ناحەز دانئ ئەوھ گوناحە، جا با ئەو روانگەيەى خودا لەگەل بنەرەت و سروشتى مروفتيش نەيەتەوھ، قەى ناكات. بو وىنە ئەمرؤ سەلماوھ كە چەن ژنى يانى پياوئ كە خاوەن چەن ژن بىت، دەبىتە ھوئ ليك ھەلوھشانى بنەمالە و خوئى و بەختەوھرى. بەلام چوون قورئان ئەو شتەى ئازاد كردووھ، ئىستاش موسلمانان ئەو كارە دەكەن و پىيان وايە دياردەيەكى زور پيشكەوتوووانەيە و

پيشيان گوناح نىيە. يان چوون خودا لە قورئاندا و لە ئايەى 50 سورەى "احزاب" دا ئىجازەى داوھ بە مەحەممەد كە لەگەل ھەر ژنى كە بىھەوئ دەتوانئ ئىزدىواج بكات، چوون ئەوھ ويست و خوازى خوايە بو پيغەمبەرەكەى و ئاور نادريتەوھ رەزامەندى ژن و ياساى كۆمەلگا. چوون ئەوان ھەر گرینگ نىين، بەلكو گرینگ مەيل و ئىشتىاي پيغەمبەرە.

لە قورئان و لە ئىسلامدا ياسا و شەرىعەتى ئىسلامى بە پيئ شوين و كات ئال و گورى بە سەردا دىت. لە قورئاندا زور جار گوتراوە كە خودا ھەر كارئ كە ئىرادە بكات، دەتوانئ بىكات و موسلمانان دەلئن كە ھەر كارىكى خودا جوانە و پىويستە ئيمەش وەدواى خوا كەوين. ھەر بۆيە موسلمانان شانازى دەكەن بە وەى كە خودا خوئ بە باشترين مەكار نيو دەبات و دەلئ: "اللہ و خير الماكرين." قورئان پرە لە ئەو ئايەتانەى كە خودا دەلئ ھەر كەسكە بوئت فرىوى دەدەم و

يان ئەوھى كە ھەر شتئ دەبىت، ئەوھ بە ويست و خواستى من دەبن. لە لايەكى ترەوھ لە ئىسلامدا زور جار ھەر ئەو گوناحانەى كە خودا حەرامى كردوون لە لايەن مەحەممەدەوھ بو گەيشتن بە مەبەستەكانى بە كار ھاتوون. خودا لە قورئاندا درؤ كردن و فيل بازى بە گوناحىكى گەورە

داده‌نیت، به‌لام مه‌مه‌مه‌مه درو و فیلبازی به کار دینیت بو گه‌یشتن به ویسته‌کانی خوئی. وهک له شهری " احد " دا مه‌مه‌مه‌مه "نعیم بن مسعود" دهنیریتته تا له نیوان تایه‌فه‌ی "قریش" و تایه‌فه‌ی "بنی قریظه" که به دژی مه‌مه‌مه‌مه ببوون به هاوپه‌یمان، شه‌یتانی بکات و نیوانیان بشیوینیت. کاتی که

موسلمانان ناگاداری ئه‌و کاره‌ی مه‌مه‌مه‌مه ببوون، گله‌یان لی کرد و گوتیان که پیغه‌مبهر پیویسته نمونه‌ی ئینسانیکی راست و خاوین و چاک بیت نهک نازاوه‌چی. پیغه‌مبهر له وه‌لامی موسلمانان دا گوتی که: " که شهر شتیک نیه جگه له فریو و درو. " ئه‌وه له کاتی دابوو که خه‌لکی ئاسای درو و فیل کردنیان به کرده‌وه‌یه‌کی ناحهز داده‌نا. له لایه‌کی‌تره‌وه مه‌مه‌مه‌مه له سی شوین دا درو کردن به ره‌وا و کاریکی باش داده‌نی تا لی‌ره‌دا قسه‌که‌ی خودا رت بکاته‌وه. ئه‌و سی درو‌یه ئه‌وانه‌ن. یه‌که‌م: درو گوتن به ژنان. دووه‌م: درو گوتن بو ناست کردنه‌وه‌ی دوو هاوری که له‌گه‌ل یه‌ک قسه‌ناکه‌ن. سیه‌م: درو گوتن له کاتی شهردا (3)

له‌م باره‌وه زور حه‌دیس و ئایه‌تی تریش هه‌ن که هه‌ر له‌گه‌ل قسه‌ی خودا دژایه‌تیا ن هه‌یه سه‌باره‌ت به دیارده‌ی گوناح. له شوینی خودا، شتی به گوناح داده‌نی به‌لام له جییه‌کی‌تر ئه‌و شته به گوناح چاو لی‌ناکات. بو وینه له چه‌ندین ئایه‌ی قورئانی دا هاتوو که خودا ده‌لی پهره‌ستنی هه‌ر شتی جگه له خودا گوناحیکی گه‌وره‌یه و کهس نابی ئه‌و کاره بکات، به‌لام هه‌ر ئه‌و خوایه به فریشته‌کان و به شه‌یتان ئه‌مر ده‌کات که سوژده بیهن بو ئاده‌م و بی‌پهرستن. گوناحی شه‌یتان که له باره‌گای خودا وه‌ده‌رنرا ئه‌وه بوو که له فه‌رمانی خودا لای دا و ئاماده نه‌بوو سوژده به‌ری بو که سیکی‌تریان شتیک‌تری جگه له خودا، که‌چی خودا ئه‌وه‌ی لی قه‌بوول نه‌کرد و که‌وته به‌ر نه‌عله‌تی خودا.

هه‌رچی بو خودا بیت ئه‌وه حه‌لاله و په‌سه‌ن‌کراو و هه‌رچی که بو خودا نه‌بیت ئه‌وه ده‌بیت به گوناح. خودا کوشتنی کافره‌کان به گوناح دانانیت. له ئایه‌ی 5 سوره‌ی "توبه" دا ده‌لی که: " دوا مانگه‌کانی حه‌رام، له هه‌ر شوینی که موشریکین و دین بیان کوژن و ئه‌وان ئه‌سیر بکه‌ن و له هه‌ر لایه‌که‌وه که مینیان بو دانین ... ". یان له ئایه‌ی 61 سوره‌ی "احزاب" دا نووسراوه که: " خه‌لکی پیستان (په‌لید یان مه‌لعون) له هه‌ر جیگه‌یه‌ک دی، بیان کرن و به شیوه‌یه‌کی توند بیان کوژن. " دوکتور " ویلیام مؤنتگومیری وات " له کتیبی "مه‌که‌ی موحه‌مه‌مه‌مه" دا ده‌نووسی: له فه‌ره‌ه‌نگی عه‌ره‌به‌کان دا کوشتن و غاره‌ت کردن ته‌نیا کاتی ناحهز و ناشیرین بوو که که‌سی، که سیکی‌تری له خزم یان له قه‌بیله‌یه‌کی ئاشنا کوشتا، ده‌نا ئه‌و کاره یانی کوشتن هیچ کات وهک کرده‌وه‌یه‌کی نائینسانی چاوی لی‌نه‌کراوه. له ئیسلامیش دا کوشتن و غاره‌ت ته‌نیا کاتی ناحهز بووه که که سیکی موسلمان کوژرابیت، ده‌نا با غه‌یره کافر هه‌ر بکوژریت. (4) هه‌ر وه‌ها له کتیبی "صحیح البخاری" دا له حه‌دیس‌ی ژماره 283 به‌رگی چواره‌م دا هاتوو که: " ئه‌گه‌ر موسلمانن پیاویکی کافر بکوژیت، هیچ موجازاتیکی نییه. " (5)

دهستوور دان به موسلمانان بو کوشتن له ريگای ئيسلامدا به هيچ شيويههک له لايهن خوداوه به گوناح نازان درييت، به لکو پاداشيشي ههيه له لايهن خوداوه بو ئه و کهسهی که کافرئ له بهين دهبات. بو ويينه له ئايهکانی 4 سورهی "محمد"، ئايهی 191 سورهی "بقره"، ئايهی 71 و 89 سورهی "نساء" و ئايهی 29 سورهی "توبه" ئه مر به کوشتن دهکهن به بي ئه وهی که ئه و کوشتنه گوناح بييت. له ئايهی 36 سورهی "مائه" دا ئاوا نووسراوه که: " به دننياهه وه جهزای ئه و کهسانه ی که دژايه تی خودا و پيغه مبه ری خودا دهکهن و له سهر ئه رز فساد دينه پيش، مه جازاتی وان ئيعدام و يان سيډاره و يان بريني دهسته کان و يان پييه کان به پيچه وانه (يانی دهستی راست و پای چهپ و يان به پيچه وانه) و وهدهر کردنی وان له و ولاته ی که تبي دا دهژين. ئه و بي ريزی و زه له ته، پاداش و خه لاتی وان ته نيا له م دونيا و به لام له ئاخره ت عه زابيکی گه و ره تر چاوه روانيان دهکات."

يه کيکی تر له و شتانه ی که له گوناحدا ده وری ههيه، بيروکه ی تهقدير و چاره نووسه. موسلمانئ کاتي بير دهکاته وه که هه رچی به قازانجی ويه له قورئاندا نووسراوه و ئه گه ريش نه نووسرابييت ئه وه پيغه مبه ر و جيگرانی پيغه مبه ر بوئ ده لئین و بوئ ده نووسن ئيتر چ ده ميئنيته وه بو بير و ئه ندیشه ی ئه و موسلمانه؟ به دننياهه وه هيچ. چون موسلمان ده لئ هه موو شتی له روژی ئه زه له وه (روژی يه که م) بو هه موومان نووسراوه و

خودا هه ر چی پيی باش بووه بوئ ئيمه ی ناردووه. به و شيوه بيروکه يه موسلمان خوئ ده خاته ئيخييتياری خودا يان نوينه رانی خودا له سهر ئه رز وه ک پيغه مبه ر و ئيمام و مه لا و ده بييت به ته سلیمی چاره نووسی خوئ.

له قورئاندا زور ئايه هه ن که ده لئین ئه وه ی ئينسان ده ی کات و بگره ئه وه ی که له فکر و ئه ندیشه شی دايه له لايهن خوداوه و له لايهن تهقدير و چاره نووسی خودايه وه بوئ داندراوه و بوئ نووسراوه. واته هه ر مروقتيک له مييشک و ويژدانی را بگره تا ئاکار و دهروونی ده بييت به که ره سه يه ک بو به ريوه بردنی فه رمان و دهستورهکانی خودا و قورئان. جا که وابييت پياوی موسلمان هه ر چی ده ی کات فه رموده ی خودايه و نابييت نيوی گوناحی لی نيین، چون له چاره نووسی دا ئاوا نووسراوه. له ئايه ی 8 سوره ی "فاطر" و ئايه ی 31 سوره ی "مدثر" دا هاتووه که: "الله هه ر که سی بويت گومراهی دهکات و هه ر که سيشی بويت، هيدايه تی دهکات." به پيی ئه و ئايه ته که سيکی کافر که ئيمانی به خودا نيه، بو خوئ نه بوته کافر به لکو ئه وه ويست و خوازی خودايه که کردوويه تی به کافر. چون ئه گه ر خودا بيويستبا ده يتوانی هيدايه ت بکات، به لام هيدايه تی نه کردووه و له گومراهی دا ماوه ته وه. له ئايه ی 30 سوره ی "دهر" و ئايه ی 4 سوره ی "ابراهيم" دا ده لئ: "ئيوه هيچتان ناويت، مه گه ر ئه وه ی خودا بيهه وئ." له ئايه ی 51 سوره ی "توبه" دا نووسراوه که: "ئهی ره سوول! بلئ هه رگيز جگه له وه ی که خودا بيهه وئ، به ئيمه ناکات." له ئايه ی 57 سوره ی "کهف" و ئايه ی 23 سوره ی "جاثيه" شدا هاتووه که: "ئيمه په رده يه که مان له

سەر دلیان داناوه تا له ئایهتهکانی ئیمه نهگهن و گوئییهکانیان کران بووه و ئەگەر بتههویت ئەوان هیدایهت بکهی، هه‌رگیز ئەوان هیدایهت نابن. " به راستی ده‌بی گوناحی ئەو کافرە که ئیمانی به خودا نییه چ بی‌ت؟ که له لایهن خوداوه پهرده‌ی له سەر دل داندراوه و گوئییهکانی کران بوون تا ئایهتهکان حالی نه‌بی‌ت و هه‌ر وا له کفردا بمینیتتهوه، با خودا دوزمنایهتی له‌گه‌ل نه‌کردبا و گوئییهکانی سووک کردبا و کاری به دلی نه‌دایا تا ئەو کافرەش ببی‌ت به موسلمان، به‌لام هه‌ر چی هه‌یه له چاره‌نووسدا نووسراوه که کی کافرە و کی موسلمان.

له ئایه‌ی 107 سوره‌ی "انعام" دا قورئان ده‌لی: "ئەگەر خودا بی‌هه‌ویستبا، ئەوانی له شرک ده‌گیرایه‌وه." دیاره که خودا نه‌ی‌ویستوووه که موشرکان له شرک بگه‌رینه‌وه ده‌نا ده‌یتوانی، جا ده‌بی گوناحی ئەو مشرکه چ بی‌ت؟

سه‌یرترین ئایه‌ ئه‌وه‌یه، که له ئایه‌کانی 99 – 100 سوره‌ی "یونس" دا نووسراوه که ده‌لی: "ئەگەر (الله) بی‌هه‌ویستبا، هه‌موو خه‌لکی سەر ئه‌رز ئیمانیان دینا." ئیستا وه‌لامی ئەو پرسیاره ده‌دریته‌وه که بو‌خه‌لکی دونیا ئیمان ناهینن؟ چونکه خودا نایه‌ه‌وئ، ده‌نا ئەگەر بی‌هه‌ویستبا هه‌موو دونیا ئیمانیان دینا.

ئایاتیکی زۆر هه‌ن له‌م‌باره‌وه که ده‌لین ئینسان هیچ ئیختیاریکی نییه و هه‌ر چی ده‌ی‌کات ئەوه خودا پیی ده‌کات، به‌لام بو‌دریژ نه‌بوونی وتاره‌که لیان ده‌گه‌ریین. ئاماژه به‌و خاله‌ش پیوسته که خودا له هیندی ئایه‌یه‌تیشدا باسی ئەوه ده‌کا که مرو‌ف خاوه‌ن ئیختیاره‌وه هه‌ر چی بی‌هه‌وئ ده‌توانی بی‌کات، به‌لام ئەو ئایه‌تانه زۆر که‌مترن له ئایه‌ته جه‌برییه‌کان. وه‌ک ئایه‌ی 79 سوره‌ی "النساء" که ده‌لی: "هه‌ر چاکه‌یه‌ک که به‌تۆ ده‌کات ئەوه له لایهن (الله) یه‌وه‌یه، هه‌ر خراپه‌یه‌ک به‌تۆ ده‌کات ئەوه له لایهن خۆته‌وه‌یه." هه‌ر چه‌ن که ئەو ئایه‌ته‌ش ته‌واو ئیختیار نادات به ئینسان و خراپه‌کان ده‌خاته ئەستۆی مرو‌ف و چاکه‌کانیش ده‌کات به ئی خۆی.

له راستی‌دا باوه‌ر به Fatalism (باوه‌ر به چاره‌نووس) یه‌کی له پرکیشه‌ترین باب‌ه‌ته‌کانی ئیسلامیه که بیرو بو‌چوونی زۆر جیاواز له یه‌ک سه‌باره‌ت به‌م چه‌مکه هه‌ن. کاتی مرو‌ف باوه‌ری به‌وه بی‌ت که چاره‌نووسی له لایهن خوداوه دابین کراوه، ئیتر گوناح و جه‌زا مانای خۆی له ده‌ست ده‌دا. ئیتر پیوست ناکا که موسلمان لا

ئاوری جه‌هه‌نم بترسی‌ت و یان به هیوای به‌هه‌شت بی‌ت، چونکه هه‌ر له روژی ئەزه‌له‌وه به‌هه‌شتی و دووزه‌خیه‌کان مه‌علووم کراون. خودا له چاره‌نووسی هه‌ر که‌سی نووسیبی‌تی به‌هه‌شت، ئەوه یه‌کراست دروات بو‌به‌هه‌شت و ئەوانی‌تریش ده‌روون بو‌جه‌هه‌نم.

سه‌باره‌ت به به‌خشینی گوناحیش له لایهن خوداوه زۆر ئایه‌تی دژی یه‌ک ده‌بین‌درین. له لایه‌ک له ئایه‌ی 25 سوره‌ی "اسراء" دا هاتوووه که: "(الله) تۆبه‌ی هه‌ر تۆبه‌که‌ریکی قه‌بوول ده‌کات." به‌لام

به پيچه وانهي ئهو ئايه، له ئايه 18 سوره "النساء" دا نووسراوه كه: "تۆبه ي ئه وانهي كه ته واوي ته مه نيان خه ريكي گوناخ بوون، له كاتي سه ره مه رگدا نابه خشدرين. " ئاخريه كه ي چي؟ ئايا گوناخ ده به خشريت يان نا؟ تا ئيستا له لايه ن قورئان و خوداوه به ئاشكرا وه لام نه دراوه ته وه. ده ميك ده لي ده به خشريت، ده ميك ده لي نابه خشريت. له به شي دووه مي گوناخ دا باس له سي شتي حه رام كراو له ئيسلام دا ده كريت كه وه ك گوناخ چاويان لي ده كريت. يه كه م: ئاره ق خواردنه وه. (مه شروباتي ئه لكولي) دووه م: خواردني كوشتي به راز. سيه م: نييربازي.

په راويژه كان:

1- القهران الكريم، وه رگير بو فارسي له لايه ن بصير الملک، لاپه ره ي 1396

2- بيست و سي سال نووسيني: ئه حمه دي ده شتي لاپه ره ي 110

3- الهدايه، به رگي چواره م، لاپه ره ي 86

4- William Montgomery watt, Muhammad's Mecca (Edinburg : Edinburg university Press, 1988) P 18-19

5- صحيح البخاري، دوكتور مه حمه ممه د حه سه ن خان، به رگي چواره م (پاكستان) به شي سيه م، لاپه ره ي 283